

РІШЕННЯ **XI чергового з'їзду суддів України**

22 лютого 2013 року

м. Київ

Заслухавши та обговоривши доповіді, представлені на з'їзді, XI черговий з'їзд суддів України відзначає наявність позитивних зрушень у сфері здійснення судочинства: посилення гарантій незалежності суддів; підвищення рівня суддівського самоврядування; вдосконалення процесуального законодавства, зокрема прийняття Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), що відповідає міжнародним стандартам; запровадження єдиної автоматизованої системи документообігу в судах; удосконалення процедури добору кандидатів на посаду судді та призначення на суддівську посаду, а також порядку притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Зазначені результати є наслідком проведення судової реформи, започаткованої прийняттям Закону України від 7 липня 2010 року № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів», та засвідчують ефективність реалізації його положень, що констатується і у висновках міжнародних експертів.

При цьому, незважаючи на значне навантаження на суддів та складні умови їх діяльності, судами забезпечується якісний розгляд переважної більшості справ протягом розумного строку.

Упродовж 2012 року до судів першої інстанції надійшло на розгляд 4,2 млн справ та матеріалів. Зазначені суди розглянули 4,4 млн. справ та матеріалів, що становить 91,5 % від кількості тих, які перебували на розгляді.

У 2012 році порівняно з 2011 роком поліпшилась оперативність розгляду судами цивільних справ. Так, у 2012 році кількість цивільних справ, розглянутих із порушенням строків, зменшилась на 29,8 % і становила 89,9 тис. [128,1 тис.], їх питома вага також зменшилась і становила 7,3 % [8,2 %] від кількості справ, провадження в яких закінчено. Кількість нерозглянутих цивільних справ зменшилась на 7,5 % і становила 183,7 тис. [198,6 тис.], їх частка від кількості справ, що перебували на розгляді, також зменшилась і становила 12,3 % [17 %].

Кількість кримінальних справ, призначених до попереднього і судового розгляду з порушенням строків, порівняно з 2011 роком зменшилася на 43,5 % і становила 3,4 тис. [6 тис.], їх частка від кількості справ, провадження в яких закінчено, також зменшилась і становила 1,8 % [3 %]. Суди не розглянули

33,4 тис. [майже 40 тис.] кримінальних справ, що на 16,3 % менше, ніж у 2011 році, їх частка від кількості справ, що перебували на розгляді, також зменшилась і становила 14,2 % [15,9 %].

Кількість спорів, вирішених місцевими господарськими судами понад установленій строк, зменшилася на 14,7 % і становила 29 [34], водночас їх частка від кількості справ, провадження в яких закінчено, залишилася стабільною і становила 0,03 %. Кількість нерозглянутих господарських справ зменшилась на 9 % і становила 30,5 тис. [33,6 тис.], але їх частка від кількості справ, що перебували на розгляді, збільшилась і становила 20,6 % [16,3 %].

Незважаючи на зменшення майже втричі (з 207,4 тис. до 69,4 тис.) кількості адміністративних справ, розглянутих загальними місцевими та окружними адміністративними судами з порушенням строків, оперативність розгляду справ значно погіршилася. Так, їх питома вага від кількості справ, провадження в яких закінчено, зросла більш, ніж удвічі, і становила 14 % [5,7 %]. Суди не розглянули 33,6 тис. [майже 155 тис.] адміністративних справ, що у 4,6 рази менше, ніж у 2011 році, а їх частка від кількості справ, що перебували на розгляді, збільшилась і становила 6,2 % [4,1 %].

У 2012 році дещо погіршилась якість розгляду кримінальних і цивільних справ. Так, в апеляційному порядку скасовано і змінено вирoki стосовно 14,2 тис. [12,9 тис.] осіб, що на 10,1 % більше, ніж у 2011 році, їх питома вага від кількості тих, щодо яких постановлено вирoki місцевими загальними судами, становить 7,6 % [6,9 %]. Також збільшилась як кількість, так і частка скасованих і змінених в апеляційному порядку рішень у цивільних справах позовного та окремого провадження. Зокрема, скасовано і змінено 35,2 тис. рішень, що на 14,5 % більше, їх частка від кількості ухвалених місцевими загальними судами рішень становить 4,9 % [4,1 %].

У 2012 році кількість скасованих і змінених в апеляційному порядку постанов в адміністративних справах зменшилася на 7,4 % і становила 269,2 тис. [290,9 тис.], водночас їх частка від кількості ухвалених місцевими (окружними та загальними) судами становить 61,5 % [8,3 %]. Це зумовлено неодноразовими змінами законодавства щодо підсудності справ, пов'язаних із соціальними виплатами, що призвело до накопичення в апеляційних судах значної кількості справ цієї категорії, які розглядалися місцевими судами у попередні роки.

В апеляційному порядку скасовано та змінено 7,8 тис. [11,1 тис.] судових рішень місцевих господарських судів, що на 29,6 % менше, ніж у 2011 році, їх частка від кількості рішень, ухвалених місцевими судами, становила 4 % [4,1 %].

Досягнення у сфері здійснення правосуддя є очевидними, однак подальшому розвитку судової реформи перешкоджає низка негативних факторів, які істотно впливають на ефективність роботи судів і доступність правосуддя.

Окремі посадові особи та політичні сили здійснюють спроби чинити тиск на суддів, втручатися у здійснення правосуддя, в тому числі у формі пікетів, голодувань, мітингів. Такі дії перешкоджають належному судовому захисту

прав і свобод громадян, дискредитують судочинство, підривають довіру суспільства до судів. Необхідно негайно усунути випадки приниження авторитету судової влади посадовими особами органів державної влади різних рівнів та політиками через засоби масової інформації.

У зв'язку з надмірним навантаженням на суддів термінового вирішення потребує проблема оптимізації навантаження з метою забезпечення права кожного на справедливий судовий розгляд справи протягом розумного строку.

З метою підвищення рівня доступності правосуддя необхідно вживати заходів щодо поліпшення правових знань громадян про судові процедури, функціонування судової системи та порядок захисту їх прав і законних інтересів.

Наявні також інші проблеми у сфері забезпечення діяльності судової влади, зволікання з вирішенням яких може призвести до зниження ефективності судочинства.

Здійснення оперативного та якісного вирішення судових справ є неможливим без належного кадрового, фінансового і матеріально-технічного забезпечення роботи судів.

Проте з'їзд констатує, що протягом 2010-2013 років триває систематичне недофінансування судів. Видатки Державного бюджету України на фінансування судової влади у 2010 році становили лише 29 % від потреби, у 2011 році – 31 %, у 2012 році – 41 %. Бюджет судової влади у 2013 році – 4,9 млрд грн, що на 93,7 млн грн більше, ніж у 2012 році. Однак ця сума становить лише 47 % від потреби.

При цьому питома вага видатків на фінансування судової влади у видатковій частині Державного бюджету протягом 2010-2013 років була мізерною: у 2010 році – 0,9 %, у 2011 році – 1 %, у 2012 році – 1,2 %, у 2013 році – також тільки 1,2 %.

Установлений на сьогодні рівень гарантій матеріального і соціального забезпечення суддів не відповідає їхньому статусу й обсягу виконуваної ними роботи. Низькою залишається й оплата праці працівників апарату судів, яка не відповідає рівню заробітних плат державних службовців відповідних рівнів в інших органах державної влади.

Не вирішено також проблеми, пов'язані з охороною судів і забезпеченням безпеки суддів, членів їх сімей та працівників апарату судів, фінансування відповідних заходів практично не здійснюється.

Визнаючи важливість інформаційної відкритості судів, з'їзд вважає за необхідне вдосконалення взаємодії судів та органів суддівського самоврядування із засобами масової інформації, зміцнення взаєморозуміння між судьями та журналістами з метою розвитку конструктивного діалогу та забезпечення належного висвітлення здійснення правосуддя, підвищення рівня довіри громадян до судів.

Водночас подальшого вдосконалення на законодавчому рівні потребують:

- реформування інших видів судочинства – адміністративного, господарського, цивільного, що необхідно для підвищення оперативності та якості здійснення правосуддя в Україні з урахуванням європейських стандартів;
- оновлення конституційних положень щодо формування та діяльності Вищої ради юстиції як передумови для обмеження політичного впливу на процеси призначення суддів на посади та їх притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- вжиття заходів щодо подальшого розвантаження суддів, зняття з них не властивих їм функцій, забезпечення розгляду судами лише тих справ, у яких існує реальний спір;
- запровадження обов'язкової участі органів суддівського самоврядування в бюджетному і законодавчому процесі;
- забезпечення фінансування судів на рівні, не нижчому за потребу;
- відновлення гарантій матеріального і соціального забезпечення суддів.

Виходячи з наведеного, XI черговий з'їзд суддів України

в и р і ш и в:

1. Висловити підтримку діяльності Президента України щодо ініціювання законопроектів, спрямованих на вдосконалення здійснення правосуддя, зокрема кримінального судочинства, посилення гарантій незалежності суддів; вжиття заходів щодо поліпшення стану фінансування судової влади, посилення гарантій здійснення професійної діяльності суддів, підвищення безпеки суддів та членів їхніх сімей.

2. Звіт голови Ради суддів України Романюка Я.М. щодо забезпечення незалежності судів і суддів, стану фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів узяти до відома. Схвалити діяльність Ради суддів України щодо виконання рішень X позачергового з'їзду суддів України, утвердження в Україні незалежної судової влади, підвищення ефективності судової системи та доступності правосуддя, зміцнення організаційної єдності функціонування судових органів, вжиття цілеспрямованих системних заходів щодо посилення правового та соціального захисту суддів, вирішення питань організаційного забезпечення діяльності судів, підвищення рівня довіри громадян до правосуддя та інформаційної відкритості судочинства.

3. Схвалити діяльність Ради суддів України щодо розробки проектів законів, спрямованих на вдосконалення засад функціонування та забезпечення незалежності судової влади, посилення правових гарантій статусу суддів; рекомендувати Раді суддів України продовжити роботу з підготовки законодавчих пропозицій з актуальних питань судочинства та статусу суддів.

4. Схвалити Стратегічний план розвитку судової влади на 2013-2015 роки.

5. Схвалити План заходів щодо підвищення рівня правових знань громадян про судові процедури, функціонування судової системи та порядок захисту своїх прав і охоронюваних законом інтересів.

6. Схвалити Концепцію інформаційно-комунікаційної стратегії діяльності Ради суддів України.

7. Раді суддів України:

– розробити комплексні заходи з метою реалізації пропозицій, висловлених у доповідях і виступах з питань порядку денного XI чергового з'їзду суддів України;

– вживати заходів щодо подальшого зміцнення незалежності суддів, гарантій їх правового та соціального захисту, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів, зростання рівня довіри громадян до правосуддя, поліпшення стану фінансування судової влади; підвищення якості судочинства;

– вжити заходів щодо законодавчого вирішення питання обов'язкової участі органів суддівського самоврядування у формуванні бюджету судової влади, його обговоренні у Верховній Раді України, а також у законотворчому процесі;

– повторно звернутися до Кабінету Міністрів України стосовно необхідності внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо віднесення бюджетних призначень на утримання судів до захищених статей видатків Державного бюджету України шляхом приведення статті 55 Бюджетного кодексу України у відповідність зі статтею 142 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»;

– вжити заходів щодо запровадження в судах посади прес-секретаря;

– проводити роботу щодо виявлення внутрішніх та зовнішніх факторів, що здійснюють негативний вплив на рівень довіри громадян до правосуддя;

– продовжувати систематично проводити моніторинг стану незалежності суддів, ефективності та доступності правосуддя, висвітлювати результати моніторингу в засобах масової інформації;

– розглянути можливість створення судового телеканалу;

– розробити та подати суб'єктам права законодавчої ініціативи пропозиції щодо внесення змін до КПК України про те, що внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення суддею, можливе лише за згодою Ради суддів України;

– розробити пропозиції про внесення змін та доповнень до законодавчих актів, що регулюють питання адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення корупційних дій, пов'язаних з втручанням у здійснення судочинства;

– розробити та впровадити дієві механізми захисту суддів та юридичної відповідальності за збирання, зберігання та поширення інформації, яка завдає шкоди авторитету правосуддя.

8. Звіти голови ради суддів адміністративних судів Кобилянського М.Г., голови ради суддів господарських судів Удовиченка О.С., голови ради суддів загальних судів Отрош І.О. взяти до відома. Схвалити діяльність рад суддів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, стану фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів.

9. Радам суддів:

– відстоювати інтереси суддів у питаннях правового захисту суддів, їх соціального і побутового забезпечення, належним чином реагувати на будь-які прояви втручання в їх діяльність щодо здійснення правосуддя;

– брати участь у підготовці та опрацюванні законопроектів, що стосуються судоустрою і судочинства, статусу суддів, забезпечення діяльності органів судової влади;

– продовжити роботу щодо вивчення стану організації здійснення судочинства у відповідних судах;

– продовжувати роботу стосовно підбору та підготовки кадрів для надання рекомендацій Вищій раді юстиції щодо кандидатур на адміністративні посади в судах.

10. Доручити раді суддів загальних судів здійснити вивчення стану організації діяльності загальних судів щодо практики застосування норм КПК України.

11. З метою забезпечення однакового застосування судами законодавства звернути увагу судів усіх рівнів на необхідність при здійсненні правосуддя враховувати висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судових рішень.

12. З метою забезпечення підвищення рівня ефективності здійснення правосуддя доручити вищим спеціалізованим судам та апеляційним судам активізувати роботу щодо здійснення узагальнень судової практики, надання методичної допомоги судам нижчого рівня, особливу увагу звернувши на питання, що виникають у судів, стосовно застосування норм КПК України.

13. Органам суддівського самоврядування, головам судів усіх рівнів, суддям вживати заходів щодо забезпечення інформаційної відкритості діяльності судів, підвищення рівня довіри громадян до правосуддя, зміцнення авторитету судової влади.

14. Звернути увагу суддів України на необхідність здійснення правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення захисту гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, Конституцією та законами України прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави, особливу увагу звернути на необхідність підвищення якості розгляду адміністративних, кримінальних і цивільних справ.

15. Звернутися до Президента України щодо фактів дискредитації судової влади, що мали місце під час публічних висловлювань співголови Комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права Головатого С.П., які підривають суспільну довіру і повагу до правосуддя, та щодо можливості Головатого С.П. очолювати зазначену Комісію.

16. Звернутися до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України стосовно підтримки проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо посилення гарантій незалежності суддів» стосовно гарантій матеріального і соціально-побутового забезпечення суддів, розробленого Радою суддів України.

17. Звернутися до Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України щодо забезпечення фінансування судової системи в обсягах, необхідних для належного здійснення правосуддя, відповідно до вимог статті 130 Конституції України; підвищення рівня матеріальних і соціальних гарантій незалежності суддів, щомісячного довічного грошового утримання суддів у відставці, забезпечення суддів житлом, підвищення рівня оплати праці працівників апарату судів, посилення законодавчих та інших заходів забезпечення державного захисту суддів та працівників апарату судів.

18. З метою недопущення зниження категорій посад державних службовців, які працюють в судах, звернутися до Верховної Ради України щодо підтримки проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (щодо удосконалення положень про статус працівників апарату суду) (реєстраційний № 2272 від 11 лютого 2013 року), внесеного народним депутатом України Воропаєвим Ю.М.

19. З метою врегулювання проблемних питань, пов'язаних із виплатою суддівської винагороди і заробітної плати працівникам апарату судів, звернутися до Кабінету Міністрів України щодо розробки і внесення на розгляд Верховної Ради України проекту закону про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» щодо збільшення на 2,2 млрд грн видатків із загального фонду Державного бюджету на виплату суддівської винагороди і оплати праці працівників апарату судів.

20. Звернутися до Кабінету Міністрів України стосовно внесення на розгляд до Верховної Ради України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо фінансування судової влади)», схваленого Радою суддів України.

21. Інформацію Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Самсіна І.Л. щодо діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України взяти до відома. Вищій кваліфікаційній комісії суддів України забезпечувати належний добір кандидатів для формування професійних суддів, підвищувати вимоги до ділових та моральних якостей кандидатів на посади суддів; надавати принципову оцінку суддям, які допускають порушення закону, присяги судді, тяганину при розгляді справ або своєю поведінкою компрометують звання судді.

22. Звіт Голови Державної судової адміністрації України Кирилюка Р.І. про діяльність Державної судової адміністрації України взяти до відома. Державній судовій адміністрації України вжити необхідних заходів з метою поліпшення організаційного забезпечення діяльності органів судової влади, підвищення рівня фінансування судової системи, забезпечення належних умов діяльності судів.

23. Контроль за виконанням цього рішення покласти на Раду суддів України.

Головуючий на з'їзді

Я.М. Романюк

Секретар з'їзду

В.І. Маслій

